

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrlet 80 kr. — Naročnina se pošilja opravnilstvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 6 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Živela Ljubljana, prvo mesto slovensko!

Naš zadnji list bil je dotiskan, ko dojde telegram od g. Potočnika, da so v II. razredu pri volitvah za mestni zastop ljubljanski sijajno zmagali Slovenci. Graselli je dobil 328, Potočnik 325, Bajer 313 glasov, a propali so nemčurji Keesbacher z 253, Leskovec 246, Mrhal 243 glasovi. Ni bilo nam toraj mogoče svojim radovednim čitateljem naznaniti vesele novice. Zato pa naj izvedó denes popolno zmago Slovencev. V petek 14. aprila zmagali so narodni kandidatje tudi v I. razredu: dr. Mošej s 127 in J. Kušar s 125. toda ne celó, kajti ostala 2 narodnjaka dobila sta premalo glasov: Vilhar 119 in Papež 116. Prodrli sta toraj 2 nemška liberalca Suppan s 123 in Lukman s 122 glasi. To pa je bilo tudi vse, kar so nemčurji vlovili. Propali so v III. in II. razredu popolnem in v I. do polovice.

Mestni zastop ljubljanski šteje 30 zastopnikov ali svetovalcev. Ker je grof Chorinski nemčurjem hrbet pokazal, imajo ti sedaj samo 13, Slovenci pa 16 zastopnikov, toraj po pretečenih 13 letih zopet večino. Ljubljana je sedaj tudi po svojem zastopu — slovenska!

Zmaga v Ljubljani je neizmerne važnosti in velikega pomena za ves slovenski narod. To nam svedoči najprvle nemčurji, ki povsod močno cvilijo, stokajo in jadikujejo. Prav imajo. Saj so jim Slovenci podrli glavni steber za most germanstvu do Jadranskega morja, vzeli glavni tobor in najtrdozratnejše branjeno trdnjavo na Kranjskem. Nemčurstvo je ondi smrtno ranjeno. Treba ga je še varéno pokapati in zagrebati, da premine v kratkih letih na vse veke vekov!

Do sedaj se nam je očitalo, da smo narod brez plemstva in meščanstva; da smo sami hlapci, težaki, viničarji in kočljarji, kmetje in kmetavsje. To očitjanje preneha kmalu. Slovenci prodiramo v mesta, postajamo meščani in tako od leta do leta krepkejši in veljavniši narod, čigar želje in zahteve se ne morejo prezirati.

Zanaprej bode naša borba za enakopravnost veliko ležišča in zdatnejša. V tej reči postajamo podobni Čehom, ki so silno napredovali potem, ko so prodrli v mesta, zlasti v Prago.

Prav so toraj imeli Slovenci okolo Ljubljane, ki so samega veselja začeli iz možnarjev streljati poizvedevši zmago v Ljubljani. Z njimi raduje se ves slovenski narod, vsak zaveden Slovenec. Povsod smo radovedni čakali na izid ljubljanskih volitev in povsod z veseljem in navdušenjem pozdravljali sijajno zmago. Čestitali, hvalo izrekli pa smo tudi povsod ljubljanskim volilcem in njihovu volilnemu odboru. Res obéudovanja vredno je volilno prizadevanje tamošnjih Slovencev. Kakih 100 gospodov je agitiralo. Vsak je porabil vsako dostojno sredstvo. Volilci so prišli skoraj vsi volit in čakali do konca na volišči, pri II. razredu od $\frac{1}{2}$ ure zgodaj do 1. ure popoldne. In ko so v I. razredu nemčurji 2 bolenika privlekli (Friedricha in Maliča), šli so tudi Slovenci hipoma po bolenega narodnjaka in ga v noslicah prinesli na volišče. Hvala toraj in slava ljubljanskim narodnim volilcem, njihovim voditeljem in kandidatom! Živeli!

Ti pa bela Ljubljana, Slovincem pridobljena, ostani zmiraj slovenska! Bodi vselej vzor slovenskemu meščanstvu, prvostolnica in srce našemu narodu v vsakem oziru! Kar je Hrvatom prijazni Zagreb, Poljakom staroslavni Krakov, Čehom zlata Praga, to bodi Slovincem ljubljena bela Ljubljana!

Kako uboge koroške Slovence v šolah poneméujejo.

III. Nemški knezoškof toži dalje: „Resnično je, da so na posameznih popolnem slovenskih šolah tudi nemški učitelji nastavljeni (Čujte! na desnici) in da dotični šolski predstojniki sami prosijo za te učitelje“. Obrača se potem proti onej deželnega šolskega sveta trditvi, zadevajočej klasifikacijo na isti način, kakor sem uže pokazal, in meni, da mej temi tožbami in mej pojavi zadovoljnosti, ka-

tere oddajejo šolski uradi, nij nikakešnega nasprotja uzrokov, katere sem prej omenil.

Konečno prosi knezoškofijski ordinarijat ministerstvo, naj bi z določbo, za vse slovenske in po jeziku mešane šolske kraje veljavno, potrebno ukrenilo, da bi se slovenščina ne dopuščala kakor do zdaj samo pogojno, nego, da se vzprejme v število obligatnih predmetov in da se jej odkazuje gotove ure. Ordinarijat je uže zadovoljen, če je le slovenščina kot učni predmet obligatna. So li to, gospoda moja, prave razmere, če materinščina nij niti obligatni predmet v ljudskeji šoli, in se poučuje v drugem jeziku obligatno in če se materinščina takoj v prvem letu, vsaj po Velikej noči, izbacne iz šole? (Čujte! na desnici.) A ne samo ordinarijat, celo koroški učitelji so se pri učiteljskem zborovanji, katero se je vršilo v Plajberku v 29. in 30. dan meseca marca 1875, izrekli, da se mora slovenščina vsekako v prvem letu in nepogojno kot učni jezik rabiti. Tudi na ta sklep deželnega učiteljskega zbora se deželni šolski svet nij oziral in naučno ministerstvo Stremayr je knezoškofijski rekurz kar kratko odbilo.

Posledica temu je bila velika zmešnjava v ljudskih šolah tamošnjih slovenskih občin in to je našlo robat izraz v slučajih, o katerem leže pred menoj oficijelni akti. Učitelji v Koroškeji ne vedo, kedaj jim je začetni z nemščino kot učnim jezikom. Deželni šolski svet skriva se za fraze, on pravi, kadar otroci le količkaj nemški umejo, začetni se mora s poukom v nemščini, vsaj po Velikej noči, toraj v drugem poluletji. Učitelji trdijo, da je to nemogoče, kajti če stopijo v šolo in hočejo poučevati v nemščini, zijajo v nje jih ne umeči učenci in ne dobi se od otrok odgovora.

Učitelj ne razume otrok in otroci ne razumejo učitelja (Čujte! na desnici.) Pred nekaj tedni se je primerilo, da je deželni šolski svet poslal nemškega učitelja v Kodmarjo vas. Vstopil je v odkazano mu šolo in tam pričel nemški govoriti. Otroci so ga osupnjeni gledali in ne vedeli kaj je govoril. Učitelj je potem pobral svoje reči in se vrnil v Celovec, kjer se je izjavil: „V tej šoli ne morem poučevati, kajti otroci me ne umejo, če nemški govorim, slovenski pa ne znam.“ (Čujte! na desnici.) Deželni šolski svet pa je vendar ne oziraje se na to, zaukazal, naj se učitelj vrne. Naj le z otroci nemški govori, s časom ga bodo uže umeli. (Veselost na desnici.)

Na kakov način si deželni šolski svet to predstavlja, dokazal bodem pozneje iz šolskih knjig, o katerih bodem tudi govoril.

Tu hočem le znameniti slučaj iz novejšega časa iz let 1878 in 1879 navesti, v dokaz, kake zmešnjave v šolah prouzročujejo razni pojmi učiteljev, krajnih, okrajnih in deželnih šolskih svetov o učnem jeziku. Za okrajni šolski svet v Celovci se je imenoval okrajni šolski ogleda, ki je zmerom mislil, kedaj naj učitelji z nemškim učnim jezikom prično? On je izjavil okrajnemu šolskemu

svetu v Celovci, da bi to bilo še le potem možno, ko so si otroci pridobili potrebno zrelost v nemščini, da nemški pouk popolnem umevajo. Okrajni šolski svet v Celovci je potem določil, naj je učni jezik še le od družega razreda dalje nemščina, da pa vendar otroci ne smejo prestopiti v drugi razred, dokler si ne pridobe onega znanja nemščine, kakoršno zahteva okrajni šolski ogleda.

Ta določba je šla tudi v občino Bistrico. Tamošnji krajni šolski svet, kateri pa želi, da je nemščina od prvega leta učni jezik, bil je začuden o tej določbi okrajnega šolskega sveta in obrnil se je v rekurzu na deželni šolski svet v Celovci, naj odpravi to določbo. Uzroki, katere je navel krajni šolski svet, so zelo znameniti. On meni, da določbe, naj vsi otroci tako dolgo ostanejo v prvem razredu, dokler si niso pridobili omenjene jezikovne zrelosti, podpisani krajni šolski svet ne more drugače razlagati, nego da morajo otroci tako dolgo ostati v prvem razredu, dokler ne razumejo in ne govore popolnem nemški.

Pod omenjeno jezikovno zrelostjo pa se tudi zahteva, da se to tudi dobro umeva, kar se bere. — Ta krajni šolski svet pa meni, da preide precej časa, predno pride slovensk otrok, ki leta na prostem in sliši malo nemških besedij in je le navezan na učenje nemščine v šoli (Čujte! na desnici), do tega, da brano dobro razume in to naj bi se v Bistrici vse v prvem razredu doseglo? To je po vsem nemogoče. On dalje omenja, da bi bila ta določba, naj otroci toliko časa ostanejo v prvem razredu, dokler se ne nauče nemški razumeti in govoriti, tudi nepedagogična in torej neizvedljiva, ker bi morali otroci ves čas, vsaj pa štiri leta svojega šolanja ostati v prvem razredu. (Čujte! na desnici.) Šolska soba v Bistrici je za 72 otrok, letni naraščaj znaša 15 do 20 otrok, to znaša torej v 4 letih 70 otrok, in k temu prejšnji učenci, tako spada v sobo prvega razreda 142 učencev.

Kako naj bi se tu dosegli pedagoški smerti? Ta krajni šolski svet ali voditelji menijo, da se ti dosežejo potem, če se nemščina takoj upelje kot učni jezik. „Kje naj se dobi prostor za te otroke in kaj bode delal učitelj v drugem razredu s praznimi šolskimi klopni?“ (Veselost na desnici.) Taka utemeljitev je v resnici smešna. Priznava se, da otroci v občevanji govorijo le slovenski, da bi si nemščino še le v ljudskeji šoli priučiti in ves čas ljudskega šolanja v prvem razredu ostati morali.

Deželni šolski svet je uničil določbo okrajnega šolskega sveta v Celovci in je po želji krajnega šolskega sveta v Bistrici določil, naj se nemščina upelje kot učni jezik. O tej priliki se je na dolgo in široko poučil okrajni šolski svet v Celovci, da je namero določbe deželnega šolskega sveta popolnem napačno razumel in da se ne sme tako natanko vzeti. Tu se mora postopati nekoliko bolj prosto in ne takoj od otrok toliko zab-

tevati. Okrajni šolski svet pa nij bil s tem zadovoljen, marveč se je proti določbi deželnega šolskega sveta obrnil z vlogo in v tej ob enem temeljil, zakaj je tako odločbo izdal. Okrajni šolski svet v Celovci, ki je gotovo ves nemšk, čegar šolski ogleda je baje le nekoliko dvojit — skoro gotovo je videl slab uspeh v tamošnji ljudskejši šoli in našel, da se mora kaj storiti, — okrajni šolski svet se je toraj proti krajnega šolskega sveta vlogi na deželni šolski svet ad št. 1725, 1878, obrnil in opazil, „da krajni šolski svet njegove (okrajnega šolskega sveta) določbe menda nij razumel,“ kar je okrajni šolski svet določil. Vidi se kako čudno uljudni da so ti gospodje. Dalje pravi okrajni šolski svet, da se mora zavarovati proti obdolžitvi, da je čez svojo kompetenco, katero dobro pozna, izdal kako določbo. On meni, da je le izvršil, kar je deželni šolski svet s svojim odlokom od 17. septembra 1872, št. 2714 ukazal. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Vnete kite na konjske nogi.

Vnetki kit in vezkov na nogah se skoraj izključljivo le pri konjih pokazujejo in sicer od kolena in skoka na vzdol. Od mesta, na katerem se taki vnetki nahajajo, dobivajo tudi različna imena.

Razvitek teh vnetkov je precej nagel. Žival ohromi in kmalo boleno mesto oteče, in je pri potipu z roko osorno ali celo topo čutiti. Navadna je oteklina le bolj malega obsežka. To je pravi kitini ali tetivni vnetek. Včasih je mesto mehko ali pa napeto in dobi včasih večjo razširjatev. To je potem vnetek kitine nožnice in nabor guojne vode. Mnogokrat se prigodi, da se še tudi bližnji mehki delki, koža in celična tkanina vnamejo in v tem slučaju je cel ud otekel. Oteklina le počasi pojema in le prav redkokrat popolnoma premine. Navadno se iz oteklina cedi tekočina, naredi se gumpa, ki s časom trda postane in kite se z nožnico zarastejo med seboj. Vnetki preminejo in mrzla, osorna oteklina ostane, ki pa ne boli. Včasih taka oteklina nima nobenega pomena včasih pa je tudi treba žival dolgo časa varovati in vendar se oteklina zopet pokaže in kite celo krajše postanejo itd.

Kako pa taki vnetki nastanejo? Naravni vzrok je ta, da se kite ali vezki pretegnejo, bodi si, da konj krivo stopi, izdrkne itd. Mnogokrat so tudi zvonjanji, mehanični vzroki krivi n. pr. da se konj tako ali tako na nogo vdari, ob vozne verige drgne itd.

Da se bolezen ozdravi, rabi se sprva svinčena voda, ilovični okladki, pozneje tudi hladivna, razdeljajoča zdravila. Po noči se namaže noga z mažo iz živega srebra. Pozneje, ko vnetek že

nekoliko poneha, rabijo se razdelivne maže, mlačni okladki iz senenskih drobinjev itd ali tudi drugi draživni in razdelivni pomočki. Če je mogoče, prav dobro je tudi nogo na holenem mestu oviti v povoje, kar posebno takrat dobro de, če se je gnojna voda v kitine nožnice razlila. Če se je pa debela gumpa popolnoma razvila in prav trda postala, tedaj še treba draživnih in razdelivnih maž, ostrih maž, flaštrov ali celo razbeljenega železa. Sprva mora žival imeti popolnoma mir, pozneje pa le polagoma in varno se vpregati.

Kalno žganje očistiti je navadno zadosti ga skozi ogljeve precediti. Vendar pa je tudi mogoče druge čistivne pomočke rabiti, katerih si ali lahko sami napravimo ali v lekarnici napraviti damo. Vzame se 560 gramov kristalizovane žveplenokisle ilove prsti, imenuje se tudi koncentrirani ali razpuščljivi galun in se v vodi raztopi, tako da je vse tekočine ravno za liter. Od te tekočine se da k vsakemu hektolitru žganja 0.1 litra ali 100 kubičnih centimetrov. Na to se 350 gramov ogljenokislega kalija ali potovega pepela v čisti vodi raztopi in tako dolgo z vodo zalija, da je tudi ravno jeden liter. Od te raztopline se da tudi 0.1 litra k vsakemu hektolitru žganja, ki ga hočemo očistiti, ga prav dobro premešamo, potem ko je bilo prvo čistilo žganju pridjano in mednj prav dobro pomešano.

Vsled midsobnega delovanja obeh raztoplin se ilova prst na dno vsede in vse kalne tvarine v žganju za seboj na dno vzame, tako da žganje v nekterih dneih postane čisto in svitlo ko ribje oko. Da se od žganja pa nič ne pozgubi, se more vse to, kar je na dno kalnega še tudi precediti skozi klobučevino. Tudi likerji se dajo na povedani način čistiti, samo je treba delj časa, da se ilova prst v njih na dno vsede. Žganje ali liker ne dobiva nobenega tujega neprijetnega okusa, če se opisano in odmerjeno množino deluje. Le pepelna vsebina izčiščene tekočine se za troho za 0.45% poviša. Pepel obstoji iz žvepleno kislega kalija. Za čistenje kislih tekočin, kakor za jesih, vino itd. se pa ta pomoček ne da rabiti.

Dopisi.

Iz Koroškega. (Družba sv. Mohora zasramovana.) Naposled pravi, grdi nemški list v Celovci, da družba sv. Mohora more obstati le, ako neumnost in fanatizem (prenapetost) vlada v Slovencih. Z drugimi besedami se pravi: udje družbe sv. Mohora delujejo samo bedariji v prid, so toraj sami bedaki. To pa presega uže vse meje dostojnosti in nam kaže, da je ta „slovenski učitelj“ sam največji fanatik ob enem tudi nesramnež. Za ta prelepi poklon naj se dostojno zahvalijo našemu „slovenskemu učitelju-filozofu“ vsi slovenski rodoljubi, ki delujejo v povzdigo in izobraženje naroda našega; tudi vsi odlični dosto-